

O b s a h :

A. Úvod. Vývoj města obrazem společenského vývoje

B. Historický vývoj stavby měst.

I. Pravěk.

- a/ Prvobytně pospolný řád. 6
Vznik výroby. Úkol archeologie. Kolektivní život.
- b/ Sídliště doby pravěké. 6
První stopy bydlení. Stavby nákolní. První sídliště. Vznik typu městského a vesnického. Nejstarší egyptská města. Gallská oppida.
- c/ Situace v českých zemích. 9
Tábořiště věstonické. Hradiska.

II. Starověk.

- a/ Gigantický urbanismus na otrockém řádu. 11
Středomořské kultury. Jak vznikala města. Město-obec-vesnice.
- b/ Nejstarší města a sídliště. 11
Města rostlá, města založená. Města Mezopotamie. Města Persie. Města říše Hettitů. Města egyptská. Města indická.
- c/ Řecká kulturní sféra. 17
Mykény, Troja, Tiryns. Nejstarší města řecké éry. Hippodamus Miletský. Vrcholná fáze vývoje. Souhrn.
- d/ Římský urbanismus. 20
Města etruská. Charakteristika Říma. Římský vojenský tábor. Vitruvius a Oribasios. Život města. Rozdíl mezi řeckou a římskou stavbou měst.
- e/ Antický Řím. 24
Založení města. Servíánské město. Vývojová údobí. Doba republikánského Říma. Růst kapitalismu. Vláda císařů. Hlavní architektonická díla císařské doby. Stav římské společnosti.

III. Středověk.

- a/ Dědictví Říma a vznik feudálního řádu. 33
 Církevní moc. Hospodářství ranného středověku. Vznik feudalismu. Úpadek římských měst. Venkovské dvorce. Vznik hospodářství naturálního a peněžního. Soustředění kultury v klášteřích. Stav měst v 6. století. Charakteristika středověku.
- b/ Vznik středověkého města a vesnice. 38
 Proměny na evropské pevnině. Krystalizační útvary: kláštery, hrady a tržiště. Předměstí a parazitní města ve Francii. Počátek měst německých. Hospodářské základy měst. Cechy a řemesla.
- c/ Středověké město rostlé. 44
 Forma a prostorové zásady.
- 1/ Půdorysný růst měst. 46
 Narůstání na půdorysech římských táborů. Krystalizační města podhradní. Opevněná církevní střediska. Opevněná královská falc. Narůstání kol obchodních tržišť. Růst kol přírodního naleziště. Vznik města spojením vesnic. Města říční a přístavní.
- 2/ Hospodářský a sociální charakter měst. 51
 Příklad města Nîmes. Hospodářská prosperita měst. Hansa. Vznik třídních bojů. Cechy a gildy. Populační vývoj. Stagnace ve vývoji měst.
- 3/ Středověké město s hlediska národního charakteru. 55
 Města francouzská, italská, španělská.
- 4/ Forma a prostorové zásady zastavění. 56
 Duch středověkého myšlení. Uliční síť. Opevnění. Tržiště. Náměstí chrámové. Provoz. Bydlení. Výrobní prostředí.
- 5/ Výrobní, technická a zdravotní zařízení. 60
 Výrobní společenstva. Doprava. Mosty. Hygiena a zdravotní zařízení. Bydlení chudiny. Zahrady.

- d/ Středověká kolonisace, město založené. 62
Přehled. Kolonisace v jižní Francii. Německá kolonisace. Ostatní kolonisace evropská.
- e/ Románsko-gotická urbanisace českých zemí a Slovenska. 67
Prvá, domácí kolonisace. Vnější kolonisace z poč. 13. stol. Města rostlá a města zakládaná. Kolonisace na Slovensku. Celkový přehled kolonisace u nás. Počátek úpadku měst.
- f/ Středověká města ve východních zemích. 77
Islamské země. Arabská města. Indická města. Čínská města.

IV. Renesance - skok do nového věku.

- a/ Humanismus jako literární zdroj renesance. 80
Řím kulturním střediskem 14. stol. Individualismus a obdiv k antické kultuře. Vznik myšlení racionalistického. Itálie - individualistické zásahy do městského půdorysu. Francie - velký rozmach urbanistiky z vůle absolutistické.
- b/ Hmotné podmínky renesanční tvorby. 83
Konec feudalismu italského, hospodářská přeměna. Počátek boje mezi buržoasií a králem. Zlomení měšťanské moci po třicetileté válce. Vznik průmyslu mimo města. Nová pevnostní technika. Iniciativa urbanistická přechází do rukou šlechty. Krajina urbanistickým prvkem. Urbanistický koncept ludvíkovský.
- c/ Teoretické architektury - ideální města. 88
Filosofové More a Campanella, první sociální reformátoři. Urbanističtí teoretikové: Filarete, Alberti, Martini, Peruzzi, Sangallo, Cataneo, Marchi, Maggi, Palladio a Scamozzi. Teoretikové němečtí - Dürer a Speckle. Francouzský teoretik Perret. Praktičtí urbanisté: Wren, Vauban, Blondel, Savot, Daviler, Levislois, Willebrandt. Vznik kartografie.

- d/ Pravidelné město renesance. 93
 Renesanční náměstí italská. Náměstí francouzská. Anglické squares. Prvé pokusy o výstavbu dělnických obytných čtvrtí. Zakládání měst pro náboženské emigranty. Nová města italská. Nově založená města francouzská, vesměs charakteru pevnostního. Nová založení v Německu. Vývoj v ostatní Evropě.
- e/ Absolutismus ve stavbě měst. 102
 Vznik státní stavební politiky. Počátky zdravotní městské techniky.
- f/ Italský urbanismus - Řím, Florencie, Benátky. 104
Řím: vývoj od konce starověku. První křesťanské chrámy; vznik obytných čtvrtí; rozpad antického města; středověk; silná aktivita renesance; výstavba náměstí sv. Petra; římský trojzubec; Kapitol; regulační plán města z konce 16. stol.; římské zahrady; vykopávky.
Florence: kolébka renesance; Uffizie; nová náměstí;
Benátky: založení; centrum obchodu s východem; náměstí sv. Marka; výstavba města;
- g/ Slavná doba francouzského urbanismu. Versailles - Paříž. 118
 Absolutismus stavebníkem. Zakládání parků. Výstavba Versailles. Trojzubec. Přenesení francouzských myšlenek do celého světa.
Paříž: vznik města; doba Karlovců a Kapetovců; vývoj středověký a renesanční; Louvre, pařížská náměstí; Champs Elysées; urbanistika v době Ludvíka XV.; regulační plán Verniquetův /1773-91/; sbor umělců z doby revoluce; nástup kapitalismu /1830/; Hausmann; růst třídních rozporů se zrcadlí v městském obraze.
- h/ Nová města v sámoří. 128
 Kolonisace sev. Ameriky; zakládání a růst měst; New York; New Orleans; Filadelfia; Boston; Detroit; Washington.

1/ Stavba měst v Rusku.

1/ Doba předpetrovská:

132

Vývoj od 11. do 15. stol. Moskva-středisko ruského národního státu. Charakteristika kremle. Kompoziční zásady kremle a sídlišť. Sobory. Účast architektů a umělců.

2/ Slavná doba ruské urbanistiky.

135

Epocha Petra I. Hospodářská základna černomořská. Založení Petrohradu. Leblond. Plá-
novací kancelář. Petrohradský trojzubec.
Urbanistika v době kateřinské. Ostatní
ruská města. Periody tohoto údobí.

3/ Od poloviny 19. stol. do říjnové revoluce.

140

Úpadek urbanistiky. Bytové poměry.

3/ Československá města od renesance do po-
čátku 19. stol.

141

Charakteristika vývoje počátku renesance.
Pardubice, Litomyšl a jiná česká města. Telč,
Přerov a ostatní města moravská. Renesanční
hrad v krajinném obraze. Vývoj na Slovensku.
Spišská města. Hospodářské přeměny po třice-
tileté válce. Barok v českých zemích a na
Slovensku. Racionalismus a empire.

V. Nová doba - revoluce v urbanismu.

a/ Nástup kapitalismu-neorganický vývoj města.

146

Charakteristika stavu výroby a její vliv
na stavbu měst. Průmyslová revoluce anglická.
Útěk z venkova do měst. Divoký růst měst. Plá-
novací metody měst pod vlivem vývoje techni-
ky. Asanace měst. Příklady nové výstavby v Evropě
i v zámofí. Slums. Sitte a Stübben, Hénard, Un-
win; pokusy o záchranu měst. Nadvláda města
nad vesnicí. Výraz kapitalistického urbanismu.

b/ Snahy po reformě města.

155

Utopističtí socialisté, jejich předchůdci a
následovníci. Vznik zahradních měst anglo-
saských. Ruskin a Howard. Zahradní města stře-
doevropská. Autoři reformních myšlenek: Soria
y Mata, Hénard, Garnier, Wagner, Sant'Elia, Un-
win, škola německá a francouzská.

- c/ Le Corbusier jako urbanistický reformátor a další pokusy. 166
 Soudobé velkoměsto. Plan Voisin. Mundaneum. Cité Mondiale. Zářící město/La ville radieuse/. Menší urbanistické práce. Studie "Velké mrhání" a "Úřady jsou špatně informovány". Průmyslové město. Konkretní práce poválečná. Další reformisté: Wright, Saarinen, Sert. Mikro-rayony.
- d/ Tři největší československá města - Praha, Brno, Bratislava. 177
 Krajinné srovnání Prahy, Brna a Bratislavy. Vývoj Prahy od doby románské až do počátku industrialisace a nástin hospodářského vývoje. Brno od doby románské až do konce 18. století. Bratislava v téže době. Charakteristika těchto měst v době kapitalismu. Údobí mezi válkami.
- e/ Náčrt z urbanistického vývoje ČSR v 19. a 20. stol. 194
 Populační vývoj. Srovnání Ostravy, Hradce Králové, Olomouce, aglomerace gottwaldovské a Košic.
- f/ Socialistické sídliště.
- 1/ Základní these. 200
 Jak je formulovali Marx, Engels a Stalin.
 - 2/ Teoretický vývoj. 203
 Diskuse urbanistů a desurbanistů. Pásmové město "Soegorod". Přeměna hospodářství SSSR od počátku první pětiletky.
 - 3/ Rekonstrukce sov. socialistických sídlišť. 206
 Definice socialistického města. Přestavba měst. Plán Moskvy. Ostatní města sovětská.
 - 4/ Růst socialistických měst sovětských. 208
 Vývoj komunálního hospodářství v jednotlivých údobích. Přehled růstu měst. Nově vzniklá průmyslová města. Rozdělení všech měst SSSR podle počtu obyvatel. Jak rostla stará města. Srovnání světových měst. Vstup industrialisace v SSSR. Růst počtu

- obyvatelstva v SSSR. Přírůstek městského obyvatelstva. Pravidlo pro znaky sídlištních jednotek. Zásady rozsídlení. Třetí pětiletka. Přeměny a úkoly komunálního hospodářství za Velké vlastenecké války.
- 5/ Obnova měst. 215
Poruchy měst za války a zásady rekonstrukce pro město historické i pro přístavbu měst.
- 6/ Výtvarně - urbanistické problémy. 217
Oprávněnost města. Rekonstrukce městských center. Parkové úpravy. Ubytné kvartály.
- 7/ Územní plánování. 218
Práce na územních plánech. Stalinský plán na přetváření přírody.
- 8/ Rozpočet a plánování komunálních hospodářství. 219
Řízení komunálního hospodářství rozpočtem. Plány komunálního hospodářství. Vyrovnaní protikladu mezi městem a vesnicí.

X

Poznámka:

V přednáškách jsme se pokusili nastínit vývoj stavby sídlišť s hlediska dialektického a ekonomického názoru. Byl to úkol velmi obtížný, poněvadž světová literatura nemá podobného zpracování tématu, neboť činí závěry ve smyslu myšlení idealistického.

Vodítkem našich studií byla zvláště v závěrečných kapitolách literatura sovětská.

Vydání přednášek je předběžné, prozatím bez poznámek, bez obsírné bibliografie a bez jazykové revize. Proto je určeno pouze pro školské studium.

Na textovou část, kterou předkládáme, navazuje část obrazová, která ještě v mnohém přednášky doplní. Během času budou jednotlivé kapitoly za pomoci seminárních studií doplněny a ještě prohloubeny. Následovat bude ještě samostatná kapitola o vývoji vesnice československé i vesnice v měřítku světovém. V různých otázkách se